

Palafrugell i Pla, als

Josep Pla i Casadevall, l'homenot més universal de Palafrugell, patriarca de les lletres catalanes, era un personatge contradictori per a aquells ajuntaments cadells, que l'any 1979 iniciaven il·lusionats l'actual època democràtica.

Recordo que amb motiu de l'homenatge popular promogut pel senador Ramon Sala i d'altres amics seus aquell mateix any, segons pregonaren, en reconeixement de Catalunya a l'obra literària de Josep Pla, s'aixecà tota una polseguera en el si d'alguns consistoris, per escàndol d'uns i satisfacció d'altres, discutint aferrissadament l'adhesió a l'honorança programada.

En sessió plenària municipal a Palafrugell, el llombrígol de la seva vida, i sota la meua presidència com Alcalde, es va debatre també l'esmentada proposta, discutint els mèrits de Pla, amb l'excusa que una cosa era la persona i l'altra la seva obra literària (com si es pogués separar una de l'altra), fins que els diferents grups polítics representats, arribaren a l'acord que l'adhesió era concretament a l'escriptor i, per tant, a la seva Obra.

Fins llavors, la meua coneixença personal de Josep Pla era simplemetn la d'un convilatà amb el qual pràcticament no m'hi havia relacionat; altra cosa era la seva trajectòria com a escriptor i com a periodista, que mitjançant la lectura de les seves pàgines excepcionals, sempre havia admirat.

Albert Juanola

La primera visita

La primera vegada que el vaig visitar al «Mas Pla» a Llofriu, pocs mesos després d'haver estat nomenat batlle: per començar, va despotricar en veu alta contra l'amic comú Josep Gou (absent en aquell

Josep Pla

encontre) el qual s'havia ocupat gentilmente de contactar-nos; el motiu era segons deia, que s'havia equivocat d'hora i no li havia donat temps d'afaitar-se ni de posar-se corbata.

Poc després, en el seu racó preferit de la sala on escrigué la major part de la seva obra, enfront la campana de la llar, al voltant de la «taula-camilla», (damunt d'ella una tassa de cafè i una ampolla de whisky per fer el «carajillo») mentre els seus dits ja tremolosos cargolaven una cigarreta de «caldo de gallina»... vàrem xerrar una bona estona, sobre prohoms de la indústria suro-tapera, carrers de la vila pendents d'asfaltar i d'il·luminar, de l'ordre públic (que el tenia obsessionat)... i moltes coses més, fa que tot semblava interessar-li.

Aquell dia vaig arribar a la conclusió que Pla havia estat sempre conseqüent amb la seva forma de ser. Mentalitat catalana, conservadora, de propietari rural, amb la murrieria del pagès i per què no, amb el punt d'egoisme de l'intel·lectual. Els defectes que pogués tenir no eren res més que el mal de la bèstia, que tots d'una manera o d'una altra arrosseguem, però que en el seu cas havien estat superats amb escreix per la feina feta pel país.

Haviem doncs d'arraconar enveges, capelletes, ressentiments i d'altres collonades, com diria ell. En Josep Pla era un palafrugellenc i un català de soca-rel i davant d'ell ens havíem de treure el barret.

A la porta, quan ens acomiadàrem, em recomanà,

—«Vostè, ha d'escriure; escrigui home, escrigui...»

darrers anys de la seva vida

Medalla d'Or de la Generalitat

Una altra ocasió de retrobar-lo fou quan la «Medalla d'Or» de la Generalitat de Catalunya, que segons tinc entès fou concedida a Josep Pla per acord del Consell Executiu celebrat a Font Martina el 17 de desembre de 1979, presidit per Josep Tarradellas. El lloc de lliurament, a instàncies d'algú, s'havia previst efectuar-lo en les dependències del Motel Empordà de Figueres, on l'escriptor era molt ben tractat i hi passava moltes estones.

Decisió de lloc, la qual cosa com a batlle de Palafrugell, i alhora personalment, és obvi que em molestés. Així fou que el mateix dia que per la premsa me'n vaig assabentar, em faltà temps per entrevistar-me amb l'escriptor i manifestar-li la meua preocupació que acceptés rebre el guardó lluny de la seva vila nadiua, proposant-li que estaria bé que l'acte en qüestió se celebrés a casa seva al «Mas Pla» de Llofriu o bé al Palau de Sant Jordi, seu de la Generalitat, a la Ciutat Comtal.

M'escoltà atentament amb els seus ulls de trapella fixats en els meus i després d'un moment de silenciosa reflexió, Pla em contestà:

—Miri, vostè té més raó que un Sant: ara bé, si la «Medalla» me la donen al «Mas», la Pepita (masovera) haurà de cuinar un arròs per als convidats, la qual cosa fer-ho per a tanta gent suposarà un gran amoïnament. Parlaré doncs amb Tarradellas perquè es faci en el Palau».

Amb la mateixa tossuderia, vaig escriure el President de la Generalitat:

«Per la premsa m'acabo d'assabentar que la Generalitat lliurarà la Medalla d'Or recentment concedida a l'escriptor palafrugellenc i de tot Catalunya, Josep Pla, en el curs d'un acte que se celebrarà a un motel de Figueres i que serà presidit per la seva honorable persona.

Josep Pla és del tot mereixedor de la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya i per aquesta molt lloable decisió li faig arribar el meu agraïment com a convilatà de l'escriptor, ara bé amb tota sinceritat

també li haig de dir que estic realment sorprès del fet que de l'esmentat guardó no se li'n faci lliurament en el mateix Palau de la Generalitat o almenys en el poble de les seves arrels, on va néixer, on viu i escriu, en aquest cor del seu entranyable Empordanet, que és Palafrugell».

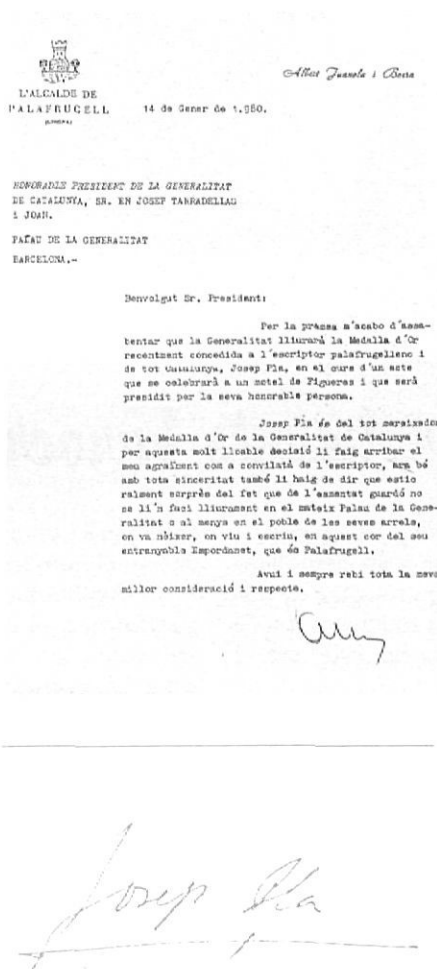
La resposta del President no es va fer esperar:

«Moltes gràcies per l'amabilitat que heu tingut de comunicar-me la vostra preocupació per la forma com algú ha dit que es lliuraria la medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya a l'escriptor Josep Pla, fill de la vostra vila.

Sapiguen que en converses recents que he mantingut amb el Sr. Pla, hem quedat d'acord que el lliurament tindrà lloc al Palau de la Generalitat i espero que aquell dia voldreu acceptar la invitació de venir-hi i que us serà oportuna-ment cursada.

A tots els mèrits que Palafrugell ha acumulat per la laboriositat dels seus habitants i el seu vell esperit liberal i tan català, ara s'hi uneix el d'haver estat no solament la pàtria del més gran escriptor vivent en llengua catalana, ans també la matèria d'alguna de les seves mil·lors pàgines. És per tot això que amb molt de goig us acollirem al Palau de la Generalitat, el dia del lliurament.»

Malgrat tot, la medalla fou lliurada finalment a Pla en el Palau, però sense comptar en l'acte amb la presència de l'Alcalde en representació dels seus convilatans. Descuit? Falla burocràtica? Aneu-ho a saber. Jo vaig protestar-ne per mitjà d'una nova carta al President:

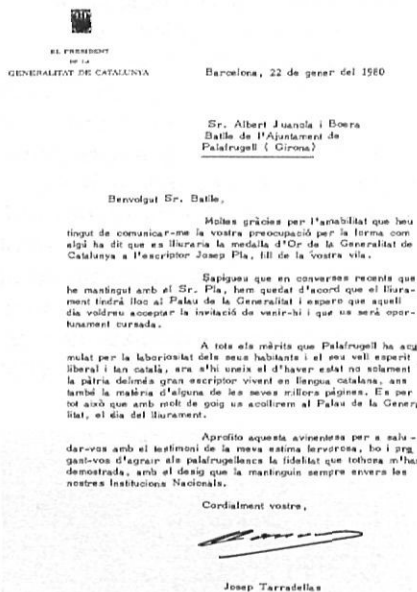
«Serveixin aquestes ratlles per excusar-me de no haver pogut ser a la Generalitat en l'acte de lliurament de la Medalla d'Or al nostre Josep Pla.

Vostè prou va tenir l'amabilitat de convidar-me en la seva carta del 22 de gener passat i francament em feia il·lusió poder anar en representació de Palafrugell en l'homenatge a l'escriptor del nostre poble i de passada poder saludar altre cop la seva Honorable Persona.

Suposo que algun error burocràtic o retard en la correspondència deuen haver impedit que la seva invitació formal, concretant dia i hora, no hagi arribat encara a les meves mans.»

Visita a Pla malalt

Al principi de l'any 1981, Josep Pla, gran i malalt, anava d'un lloc a l'altre, alternant les seves esta-

des entre el «Mas», el «Motel» i «L'Hospital» de Santa Creu, dependent dels alts i baixos que li procurava la seva salut.

En aquelles circumstàncies fou quan a l'Ajuntament de Palafrugell, a proposta de l'Alcaldia, i amb el conjunt dels regidors vàrem redactar un escrit, del qual m'encarregaren de lliurar-lo personalment. El text començava així:

«Voldriem que aquestes ratlles fossin l'expressió més fidel del sentiment de preocupació que la Vila de Palafrugell ha experimentat durant el període de la vostra malaltia així com el desig més fervent que la vostra recuperació definitiva sigui ben prompta per a reprendre l'activitat en el Mas Pla de Llofriu en benefici de la cultura catalana i, naturalment, empordanesa.

Com a representant del Consistori de la Vila, que ho és així mateix de tots els palafrugellencs, em

Entorpiments burocràtics

El primer acord sobre el nomenament de Pla com a Fill predilecte de Palafrugell va topar amb complicacions burocràtiques derivades del control que el Govern Civil exercia sobre l'activitat dels ajuntaments. El text de l'acord del Ple de 20 de gener de 1967 era el següent:

«El Sr. Alcalde expone a la Corporación que el próximo día 8 de Marzo cumple el 70 aniversario el lltre. Hijo de esta Villa D. José Plá Casadevall y que tiene noticia de que ciertos círculos literarios y periodísticos de Barcelona le van a dedicar un homenaje con motivo de la indicada efemeridades y cree que a dichos actos no puede faltar la representación de su villa

natal para honrar como se merece a quien tan alto ha puesto el nombre de Palafrugell.

El Ayuntamiento por aclamación de los presentes que forman el quorum de la Corporación Municipal, atendidos los relevantes méritos contraídos por D. José Plá, escritor y periodista de fama mundial, que ha publicado infinidad de libros ensalzando su villa natal y las bellezas naturales de esta comarca, creyendo interpretar el sentir general de la población, sin necesidad de expediente por ser notorios y de dominio público los grandes méritos contraídos por el lltre. palafrugellense, y en público reconocimiento de su labor constante en pro de los intereses espirituales del pueblo de

plau, doncs, fer-vos arribar aquest desig en nom de tots aquells homes i dones de la nostra terra que hem après a conèixer-la mitjançant la guia incomparable de la vostra prosa».

En el transcurs d'aital visita realitzada en el marc del Motel Empordà, on hi vaig acudir acompanyat del seu bon amic Josep Martinnell, succeïren dos fets dels quals crec té el seu interès d'afegir-hi quant menys el comentari:

En primer lloc, l'emoció que va sorgir del seu ésser, una vegada li vaig explicar el motiu de la visita, sortint d'ell la vessant humana d'home senzill i sensible que portava dins seu, mentre es guardava amb molta cura el document en una butxaca de l'americana.

Anècdota del mateix dia fou també, que en el trajecte de la sala on ens havíem trobat fins el menjador del «Motel» (era l'hora de dinar), molts clients el paraven sa-

ludant-lo, ell se'ls anava traient del damunt tot contestant en forma repetida:

«Els presento el meu alcalde... els presento...»

Endemés, aquell dia, en acompanyar-lo de tornada a la Clínica, em vaig equivocar de carrer, la qual cosa el va fer llançar un recargolat exabrupte; sens dubte es trobava cansat i tenia moltes ganes d'arribar a la seva habitació número 40.

Mort i enterrament

Així fou com s'esdevingué el vint-i-tres d'abril de l'any 1981, una jornada entranyable, dia del «llibre» i de la «rosa», dia de Sant Jordi, patró de Catalunya.

Un dia, en aquella ocasió, gris i plujós, en el qual Josep Pla als seus vuitanta-quatre anys ens deixà.

su naturaleza, acuerda nombrarlo HIJO PREDILECTO DE LA VILLA DE PALAFRUGELL, facultando al Sr. Alcalde para que encargue una placa-commemorativa de este nombramiento para su entrega solemne al interesado con motivo de la celebración de su 70 aniversario».

Però, amb data 11 de febrer següent, el Governador Cicil feia arribar a l'Ajuntament aquest comunicat:

«Recibido su oficio de 10 del actual, por el que remite a este Gobierno Civil un extracto de los acuerdos del Pleno de ese Ayuntamiento, se observa que en los correspondientes a la sesión ordinaria del día 20 de enero pasado figura uno cuyo tenor literal es el siguiente:

«Acuerdo sobre nombramiento D. José Pla hijo predilecto de la Villa».

Recuerdo a V.S. que la concesión de los honores y

distinciones por parte de las Corporaciones Locales debe de ajustarse a lo dispuesto en el artículo 305 del Reglamento de Organización, Funcionamiento y Régimen Jurídico de las Corporaciones Locales y, concretamente a las Circulares del Ministerio de la Gobernación de 21 de julio de 1.939, de 27 de noviembre del mismo año, 4 de marzo de 1.940, 4 de enero de 1.943 y 11 de septiembre de 1.956, preceptos cuya plena vigencia reitera la Circular de 19 de noviembre de 1.958.

En su virtud, previo a la concesión a D. José Pla de la distinción de referencia, se servirá V.S. llevar a cabo los trámites preceptivos, dando cuenta a este Gobierno Civil del propósito de esa Corporación de conceder el honor de que se trate, a fin de que por este Centro pueda ello ser puesto en conocimiento de la Dirección General de Administración Local.»

S. MARTÍ

En parlaren tots els diaris.

Centenars de trucades telefòniques i molts telegrames arribaren d'arreu a la residència de l'escriptor i a l'Ajuntament de la Vila, lloant la seva figura i expressant condol.

Familiars, amics i moltes altres persones arribaren al «Mas Pla» a testimoniar la seva pena.

Més de dues mil persones entre personalitats de la política, la cultura, les lletres, amics i veïns de Palafrugell assistiren als funerals de Josep Pla.

Tot Palafrugell sortí al carrer engalanant finestres i balcons amb senyeres i crespons negres com homenatge pòstum a l'escriptor.

Després de la missa, el fèretre sobre el qual s'havien col·locat unes branques de castanyer procedents de la seva finca, així com un ram de roses envoltades d'una llaçada amb els colors de la senyera, acompanyat de la comitiva fúnebre es dirigí a la «Casa de la Vila», on les banderes es mostraven a mitja asta, ja que s'havia decretat *jornada de dol local*.

Fill predilecte de la Vila

Allí, en qualitat d'alcalde vaig acomiadar el dol oficial, materialitzant el nomenament de «Fill predilecte de la Vila», títol que el Consistori palafrugellenc en sessió plenària extraordinària celebrada la nit

abans, i fent ús per primera vegada del recentment aprovat «Reglament Municipal d'Honors i Distincions», concedí per unanimitat a Josep Pla. Fou així com es consolidà d'una vegada l'expedient iniciat a la primavera de l'any 1967 pel Consistori presidit per Joan Gich i Girbau, en motiu de l'homenatge a l'escriptor, que li va tributar l'Associació de Premsa de Barcelona, lliurant-li una placa en la qual constava aquest títol. La tramitació legal del qual no s'acabà de formalitzar en el seu dia.

El títol que també aparegué en un altre homenatge promogut pel Consistori presidit per Joan Rutllant i Pibernat.

Amb la qual cosa queda ben palès el reiterat interès per part dels Consistoris que el precediren en la seva defunció, en significar-lo amb aital distinció; si bé hi ha qui digué que a Pla se'l havia nomenat «Fill Predilecte» tres vegades; jo més aviat diria que es tracta de la mateixa distinció compartida per tres etapes municipals distintes, cosa que encara la valora més.

El fèretre fou transportat fins al petit cementiri de Llofriu on fou colgat en el nínxol número quatre, cara a ponent, on es llegeix la inscripció «Família Pla-Josep Pla i Casadevall-escriptor», tal com era el desig manifestat per ell mateix abans de la seva mort, reflexat inclús en una de les seves obres, en la qual manifestava: «... per alguna cosa m'he pagat el nínxol»

Albert Juanola i Boera
és ex-alcalde de Palafrugell